การปฏิรูปการศึกษา การศึกษายุค 4.0 : โดย ประเสริฐ ตันสกุล

นำเสนอเมื่อ : 6 ก.พ. 2560

การปฏิรูปการศึกษา การศึกษายุค 4.0 : โดย ประเสริฐ ตันสกุล

การปฏิรูปการศึกษา

การศึกษายุค 4.0 ต้องการการสั่งสอน

และการเสี้ยมสอนสรรค์สร้างลักษณะนิสัยด้วย

ทุกครั้งที่เปลี่ยนกลุ่มอำนาจเข้ามาเป็นรัฐบาล เรื่องความมั่นคง เศรษฐกิจ กับการศึกษา จะเป็นสามเรื่องหลักที่รัฐบาลทุกคณะสัญญากับประชาชนว่าจะต้องคิดใหม่ทำใหม่ สองเรื่องแรกเป็นเรื่องเฉพาะหน้า ทำได้จริงอย่างที่พูดหรือไม่ คนทั่วไปก็รู้ได้ จากการดำเนินชีวิตปกติประจำวัน

ส่วนเรื่องที่สาม คือการปฏิรูปการศึกษาที่ทำมาหลายครั้งหลายรอบแล้ว เรื่องแก้กฎหมาย ปรับปรุงกระทรวง ทำแผนการศึกษาห้าปี สิบห้าปี ยี่สิบปี ต่อไปอาจร้อยปี ผลิตครูให้มีคุณภาพ เป็นเรื่องที่ได้ฟังซ้ำๆ เหมือนฟังแผ่นเสียงตกร่องอยู่ แม้แต่ครั้งนี้เสียงร้องและทำนองคล้ายของใหม่ แต่ที่แท้เป็นของเก่าเล่าใหม่ จัดฉากใหม่โดยยึดติดอยู่กับหลักคิดเดิมที่ว่า การศึกษาคือ การ **“สั่งสอน”** ให้มีความรู้เนื้อหาวิชา ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมให้คนที่ไม่เคยสอนมากำหนดและรับรองหลักสูตรมาตรฐาน จัดโครงสร้างและตำแหน่งบริหาร เพื่อให้มีอำนาจมากขึ้น ขีดวงให้ครูเดินประเมินทุกย่างก้าว ไม่ยอมไปไหน

ในช่วงนี้ นิยมพูดกันว่าเราอยู่ในยุค 4.0 แล้ว เราจะต้องเตรียมคนให้สู้กับใครๆ ในอาเซียน ต้องปรับปรุงหลักสูตร ต้องให้ครูสอนเก่งเหมือนครูดังๆ โรงเรียนกวดวิชา อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาต้องเขียนผลงานไปตีพิมพ์เยอะๆ ต้องมีงานวิจัยหลายๆ เรื่อง มหาวิทยาลัยต้องเน้นทำวิจัยมากกว่าสอน เพราะมีนักศึกษาลดลงทุกปี เป็นแนวคิดที่น่าทึ่งจริงๆ

โลกยุค 4.0 ตามความเข้าใจของชาวบ้าน หมายถึงยุคเทคโนโลยีหุ่นยนต์ ที่หุ่นยนต์ทำงานแทนคนได้ทุกเรื่อง สร้างผลผลิตมาตรฐานได้จำนวนไม่จำกัด ต้นทุนต่อหน่วยต่ำ คนต้องไปทำอย่างอื่นที่หุ่นยนต์ทำไม่ได้ บทบาทของคนจึงต้องเปลี่ยนไป

แต่ไฉนการปฏิรูปการศึกษาที่ท่านกำลังคิดทำกันอยู่
จึงยังเน้นเฉพาะเพียงส่วนของการถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะอาชีพ และการสังคม ด้วยการ “สั่งสอน” พุทธิ-พละ-หัตถะ กับ “อบรม” จริยะ ดุจเดิม ไม่ต่างกับเมื่อร้อยปีก่อน

ในระดับอุดมศึกษา ท่านก็วนอยู่ในเขาวงกต ขยาย ยุบ เลิก เพิ่ม องค์กรและตำแหน่งในหน่วยงานบริหารจัดการทางการศึกษา เคยแยกมหาวิทยาลัยจากกระทรวงศึกษาธิการ ไปตั้งหน่วยกำกับดูแลสั่งการในสังกัดสำนักนายกฯ ขยายอำนาจเป็นทบวงมหาวิทยาลัย เพิ่มหน่วยงานและตำแหน่งแล้วเวียนกลับมาเป็นแท่งอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ นี่ก็จะเริ่มแตกตัวไปตั้งเป็นกระทรวงอุดมศึกษาเพิ่มรัฐมนตรี เพิ่มปลัด เพิ่มรอง เพิ่มผู้ตรวจ อีกแล้ว

ในระดับประถมศึกษาก็เคยโยกไปสังกัดมหาดไทยเป็นการศึกษาประชาบาล เพิ่มหน่วยงาน
แล้วโยกกลับมาในกระทรวงศึกษาฯ ขยายอำนาจบริหารเป็นแท่งในระบบฝีหัวหัว
หรือโนดตนตรีสากลหาเสนสำหรับวางตัวโนต มี-ซอล-ที-เร-ฟา สายใครสายมัน นี่ก็กำลังคิดแทงหน่อต่อแขนง
ออกเป็น 13 ทบวงการศึกษา ประจำตามภาคภูมิศาสตร์อีกแล้ว

ที่ผ่านมา
ท่านได้ทุ่มเททรัพยากรมหาศาลให้กับการสร้างองค์กรตรวจประเมินสถานศึกษาเพื่อตีตราว่าสถานศึกษาแห่งใดมีคุณภาพระดับใด อ้างว่าจะทำให้เด็กไทยใฝ่ศึกษา ไม่ยกพวกตีกัน ไม่ใช้ยาเสพติด ครูสอนดี เด็กคิดเป็น
ช่วยให้พ่อแม่เด็กเลือกโรงเรียนได้ถูกที่ถูกทางตามกำลังเศรษฐกิจ
และบัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษาจะมีความรู้ตามหลักสูตรมาตรฐานตามระเบียบของกระทรวง
ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน แล้วเด็กไทยก็จะเท่ากว่าเด็กอาเซียน...จะพาชาติมั่นคงได้

เร็วๆ นี้ เมื่อผลสอบความสามารถของเด็ก ชี้ว่าเด็กไทยตกอันดับไปอยู่หลังสิงคโปร์และเวียดนาม
กลุ่มผู้รู้และผู้มีหน้าที่ก็อธิบายว่า เป็นเพราะเด็กที่เข้าสอบในครั้งนี้ไม่ใช่เด็กเก่งของระบบการศึกษาไทย
เราไม่ได้คัดเด็กเก่งสุดสุด เข้าสอบ...นั่นแปลว่าผลการสอบของเขาเชื่อถือเอาเป็นสาระไม่ได้
เพราะเขานำเด็กไม่เก่งของเราไปเทียบกับเด็กเก่งของเวียดนาม คราวหน้าถ้าเราคัดเด็กหัวกะทิจากโรงเรียนใหญ่ๆ
ส่งเข้าสอบ เราก็จะไม่แพ้ก็แค่นั้น ไม่เห็นจะยาก...จบ

คิดง่ายดี แต่มันเป็นคำตอบหรือคำแก้ตัวกันล่ะ หลายคนเห็นว่าควรคิดใหม่ทำใหม่
เดินหน้าเสียบางได้แล้ว

ผลจากการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา ที่เห็นชัดเป็นมหัศจรรย์ คือ การเปลี่ยนการ *“ทำงาน”*
ของครูมาเป็นการ ***“ทำรายงาน”*** และ ***“ทำเอกสารหลักฐาน”*** การประเมิน และ**เกิดสถานการณ์สำลัก “ตัวชี้วัด”**
ที่มากับคลื่นสึนามิการประเมิน ครูต้องลอยคอทำผลงานเขียนบทความและตำราวิชาการ ฝ่าทะเลแบบฟอร์ม
ในขณะที่เด็กไปหาความรู้จากกูเกิล และจากครูโรงเรียนกวดวิชา เพื่อจดจำเอาไว้สอบ
ความก้าวหน้าของครูมาจากการทำรายงาน แทนที่จะมาจากการทำงาน ผลการศึกษาที่ปรากฏสู่เด็กก็จะมี แก็ต แพ็ต
โอเน็ต เอเน็ต อีเน็ต และปีซ่า คอยสอบคัดจำแนกให้เองว่าใครตอบข้อสอบเก่งกว่าใคร

รัฐบาลท่านบอกว่าวันนี้เราอยู่ในยุค 4.0 แล้ว ท่านต้องรู้แตกฉานกว่าใครๆ อยู่แล้วว่า
คนที่จะเป็นกำลังในการพัฒนาชาติ ในยุค 4.0 นอกจากจะต้องมีทักษะจากความรู้ตามหลักสูตรที่ได้จดจำร่ำเรียนมา
ที่ฝรั่งเรียกว่า ค็อกนิทีฟ สกิล (Cognitive skills) ส่วนหนึ่ง แล้วยังต้องมีทักษะอีกส่วนหนึ่ง ที่ฝรั่งเรียกว่า
นันค็อกนิทีฟ สกิล (Non-cognitive skills) คือทักษะที่ได้จากการทำงานของมันสมองส่วนหน้า
ซึ่งมาจากการหล่อหลอมฝึกปฏิบัติให้เป็นคนไม่มักง่ายมีจิตมุ่งมั่นที่จะยืนหยัดใช้ความคิดใคร่ครวญไตร่ตรองด้วยตนเอง สร้างสรรค์แนวทางในการพิชิตปัญหา (Conscientiousness)

ทักษะส่วนนี้ ฝรั่งเรียกว่า grit หมายถึงความมุ่งมั่นบากบั่นไม่มักง่าย ที่เป็นคุณลักษณะ (personality)
หรือลักษณะนิสัย (Character) ซึ่งในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลนี้
ถือว่าเป็นคุณลักษณะหรือลักษณะนิสัยที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนทุกคน
นอกเหนือไปจากการให้ความรู้เนื้อหาวิชาในตำราเรียน ที่เรียกว่า พุทธิศึกษา พลศึกษา จริยศึกษา และหัตถศึกษา

เป็นทักษะที่ทุกคนต้องมีและจะต้องสร้างขึ้น
โดยอาศัยการหล่อหลอมโดยการฝึกให้ทำจนชำนาญจนเป็นนิสัยติดตัวที่แสดงออกโดยอัตโนมัติ คำว่า จิตตะ มานะ
วิริยะ อุตสาหะ เป็นเพียงความรู้ที่เราสอนให้จดจำ แต่เราไม่เคยปลูกฝัง

ในยุคนี้ครูอาจารย์ในสถานศึกษาทุกระดับ จะต้องทำหน้าที่ให้ครบทั้งสองส่วน คือให้ความรู้ด้วยการ
“สั่งสอนอบรม” ส่วนหนึ่งกับอีกส่วนหนึ่งคือ การ “เสี้ยมสอน”
เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยที่เกิดจากการพัฒนาทักษะต่างๆ ของสมองส่วนหน้า โดยอาศัยกระบวนการสอน
และการฝึกให้ทำซ้ำๆ ให้มีความมุ่งมั่นบากบั่นมุมานะไม่ย่อท้อง่ายๆ ด้วยการผลิต การจ้าง
และทางก้าวหน้าในวิชาชีพครู จึงเป็นประเด็นเฉียบพลันที่จะต้องได้รับการปฏิรูปอย่างจริงจัง

ข้อสมมุติฐานที่เคยมีมาว่าทุกคนที่มีความรู้เนื้อหาวิชาก็สอนได้ เป็นครูได้ใช้ไม่ได้อีกต่อไปแล้ว
นักวิชาการเฉพาะสาขา ที่จะประกอบอาชีพครู ต้องมีความรู้และทักษะ ด้านการสอน วิธีสอน

จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องรู้หลักการสอนและหลักการศึกษาด้วย
ครูอาจารย์ที่แม้มีความรู้เนื้อหาวิชาส่วนแคบและลึกเพียงใด หากไม่รู้วิธีสอนวิชานั้นๆ ตามหลักวิชาครู
ก็ไม่สามารถตอบโจทย์การสร้างบุคลิกภาพให้แก่เยาวชนยุค 4.0 ได

การปฏิรูปการศึกษาในยุคนี้ จึงต้องเน้นที่เด็กกับครู
ไม่ใช่ขยายอำนาจผู้บริหารด้วยการสร้างองค์กรมหาอำนาจ

แต่ในทางปฏิบัติ ณ วันนี้ท่านก็ยังคงบรรเลงเพลง ยุบกรม ย้ายสำนัก เพิ่มคณะกรรมการ แยกกระทรวง แยกเขต รวมเขตแยกภาค ตั้งสำนักเพิ่ม ตั้งตำแหน่งบริหารเพิ่มสร้างสำนักงานเพิ่ม ยุบรวมโรงเรียน จัดคนลงตำแหน่งบริหารระดับสูงที่ว่าง อยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ
เอาตำแหน่งที่ว่างอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการไปยุบรวมตั้งเป็นตำแหน่งระดับปลัดกระทรวงในภาคภูมิศาสตร์เพิ่มขึ้นอีก 13 แท่ง แล้วจัดคนส่วนเกินในกระทรวงอื่นมานั่งตำแหน่ง ตามหลักคิดแบบทำนาหว่าน
ซึ่งก็ไม่มีใครบอกได้ว่าท่าน “ขยายโอกาสให้กำลังคนส่วนเกิน” หรือ “ขยายอำนาจบริหาร” เช่นนี้จะทำให้ “เด็กไทยใฝ่ศึกษา และพาชาติมั่นคง” ตามที่ให้เด็กว่าตาม หรือหาไม่

การที่เราตกลงให้ในเดือนมกราคมทุกปี มีวันเด็กกับวันครู ก็บอกเป็นนัยๆ ว่าเด็กกับครู
คือแกนสำคัญของการพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งในวันเด็กแห่งชาติปีนี้
รัฐบาลนี้อุตสาห์ทำให้ทำเนียบรัฐบาลปรากฏภาพชัดเป็น ทำเนียบไดโนเสาร์ ก็ไม่แน่ใจว่าจะบอกใบ้อะไรหรือเปล่า
วันครูแห่งชาติ กระทรวงศึกษาฯก็ประกาศนโยบายให้บันทึกการสอนของครูโรงเรียนกวดวิชาดังๆ เป็นวิดีโอลงในซีดี แจกให้เด็กตามโรงเรียนต่างๆ ที่ไม่มีโอกาสเรียนกวดวิชาได้เรียน
ให้ครูทุกโรงเรียนสอนเหมือนโรงเรียนกวดวิชา คงหวังแก่ภาพพจน์ว่า
กระทรวงนี้ไม่ได้เป็นเต่าล้านปีหงายท้องอีกต่อไปแล้ว

ในส่วนของเนื้องานหลัก เหมือนกับท่านกำลังท่องสูตรคูณ สองหนึ่งเป็นสอง สองสองเป็นสี่...
คือยังเน้นเฉพาะถ่ายทอดความรู้ ยังไม่เคลื่อนไหวไปแม้แต่จะพูดถึง เรื่องเสริมสร้างบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ฝึกทักษะทางสมองและปัญญา และการพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้เป็นคนมุ่งมั่นบากบั่นไม่มักง่าย
รู้จักคิดสร้างเสริมและต่อยอดเลย คำว่า “ให้คิดเป็น” เป็นเพียงโวหารในห้องประชุม
มาตั้งแต่ยุคขยายการศึกษาภาคบังคับเจ็ดปี

ตอนนี้ก็ใช้ว่า “คิดวิเคราะห์” แทน เพื่อให้ดูแปลกใหม่ ก็เท่านั้น

สำหรับในช่วงสามรัฐมนตรีว่าการของรัฐบาลนี้ งานสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่มีความพิเศษ
คือการนำอำนาจเบ็ดเสร็จตามมาตรา 44 มาเป็นเครื่องมือบริหารการศึกษาแทนการใช้กฎหมายหลัก
จะปลดใครถอดใครนายชี้ได้ทันที
ซึ่งได้รับเสียงเชียร์กึกก้องจากคนดังหลายกลุ่มทั้งในกระทรวงและในสถาบันอุดมศึกษา แสดงว่ากองเชียร์ยังเข้าใจว่าการปฏิรูปการศึกษา คือการขยายอำนาจ ทำให้ผู้บริหารในกระทรวงมีอำนาจเบ็ดเสร็จสั่งการเด็ดขาดผ่านกลุ่มตัวแทนได้
โดยรวมศูนย์อำนาจไว้กับรัฐมนตรีกับปลัดกระทรวงและเลขาธิการสำนักงานส่วนกลาง...น่าสนุก

ท่านได้ใช้อำนาจมาตรา 44 จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
เปลี่ยนบทบาทของเจ้าหน้าที่ในหน่วยบริหารกลาง
ที่ต้องสนับสนุนส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยก้าวหน้าทางวิชาการโดยอิสระ ภายใต้ขอบเขตแห่งศักยภาพของแต่ละแห่ง
ไปเป็นให้หน่วยบริหารธุรการกลางมีอำนาจเหนือสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่จัดตั้งตาม พ.ร.บ.
เพื่อลดความเป็นอิสระทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาให้อยู่ในกรอบทิศทางที่ฝ่ายบริหารธุรการกำหนด
อ้างหลักความมั่นคงของประเทศ นัยว่าเพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
เป็นศูนย์มหาอำนาจสามารถสั่งการต่อสถาบันอุดมศึกษาทั้งปวงให้มี ทำ-มา-พิ-บาน คือ ไม่แตกแถวได้
โดยไม่มีส่วนใดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาและทรัพยากรมนุษย์เลย

หลายคนคงได้แต่คิด ว่าผู้เสนอให้นำอำนาจเผด็จการมาใช้ลักษณะนี้ เป็นอาการคิดของผู้มีความรู้ท่วม
แต่ขาดคุณลักษณะจำเป็นสำหรับคนในยุค 4.0 (grit) จึงเสนอให้ทำง่ายๆ คือเดินวนอยู่ในเขาวงกตไปเรื่อยๆ

คงไม่มีใครกล้าพูดตรงๆ อาจเป็นเพราะกลัวถูกสั่งนำตัวไปปรับทัศนคติ...มั้ง เพราะมาตราสี่สิบสี่ แค่ได้ยินก็หางลู่หูตกแล้ว

หยุดใช้เงินภาษีอากรเพื่อการขยายอำนาจหน่วยบริหารทุกรูปแบบกันเสียทีเถอะทูนหัว...
ขอให้คณะกรรมการมหาอำนาจที่ตั้งขึ้นมาจนอักษรไทยจะไม่พอใช้เป็นชื่อยออยู่แล้วนั้น
เลิกคิดสร้างแผนบริหารการศึกษาระยะยี่สิบปี รอยปี ข้างหน้าให้รัฐบาลในอนาคตเขาปฏิบัติได้แล้ว
ขอเพียงกำหนดภาพผลลัพธ์ที่ต้องการ
ให้เป็นกรอบเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาสำหรับประชาชนยุค 4.0
ให้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของประชาชนก็พอแล้ว รายละเอียดทางปฏิบัตินอกนั้น
ให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลในอนาคตที่อาสาเข้ามาบริหารโดยรับผลประโยชน์ตอบแทนจากภาษีของประชาชนเขาได้แสดงฝีมือบ้าง เขาจะต้องหาคนดีมีฝีมือเข้ามาทำแผนปฏิบัติ ทำไม่ได้ประชาชนก็จะขับไล่ไปเอง

ขอเพียงอย่าใช้อำนาจมาตรา 44 คุ้มครองให้อยู่เหนือกฎหมายค้างไว้ก็แล้วกัน

ขอบคุณที่มาจาก มติชนออนไลน์ วันที่ 6 ก.พ. 60 เวลา 13:49 น.